

STATSRÅDETS
SVENSKA
SPRÅKNÄMND

Språkråd

Nationalspråksstrategi för ett tvåspråkigt samhälle ..3
Språknämndens sammansättning 2013–2015.....5
Kommunanställda som klarspråksväktare.....6
Komplettering av Slaf med anledning av nya tvångsmedelslagen9
Interaktiv medievärld – med ansvar för språket.....10
På nya platser12

Statsrådets svenska språknämnd finns på adressen

www.vnk.fi/spraknamnden

På webbplatsen finns information om nämnden och om dess verksamhet och sammansättning. Där hittar du också alla nummer av Språkråd i pdf-format från och med Språkråd 1/2011. På webbplatsen finns dessutom nämndens rekommendationer, handboken Svenskt lagspråk i Finland (Slaf) och mallar och ordlistor.

Frågor och initiativ till Statsrådets svenska språknämnd

kan sändas per e-post.

I principiella frågor som gäller svenskt lag- och förvaltningspråk i Finland kan nämnden även konsulteras muntligen via sekreteraren, tfn 0295160386.

Prenumerationer på Språkråd, adressändringar och annulleringar:
per e-post, fax eller post. Se kontaktinformation nedan.

Språkråd distribueras i tryckt form per post och i pdf-format per e-post.

Språkråd sänds gratis till beställaren.

Redaktör: Gunilla Garoff

Ombrytning: Anja Järvinen

Kopiering: Statsrådets kansli, upplaga 1 340 ex.

Kontaktinformation:

Statsrådets svenska språknämnd

Statsrådets translatorsbyrå

PB 23, 00023 STATSRÅDET

spraknamnden@vnk.fi

Tfn sekreteraren 0295160386

NATIONALSPRÅKSSTRATEGI FÖR ETT TVÅSPRÅKIGT SAMHÄLLE

När programmet för statsminister Katainens regering förhandlades fram antogs ett förslag om en språkstrategi för nationalspråken som ett av programmets spetsprojekt. Paulina Tallroth, som var generalsekreterare för projektet, berättar att nationalspråksstrategin sedan utarbetades vid statsrådets kansli.

I december 2012 fattade regeringen principbeslut om nationalspråksstrategin. Nationalspråksstrategin är ett starkt ställningstagande för att Finland ska fortsätta att vara ett tvåspråkigt land. Strategin gäller de båda nationalspråken, finska och svenska, och den är statsrådets första språkstrategi.

– Nationalspråksstrategin är regeringens tydliga viljeyttring om att grundlagens bestämmelser om grundläggande språkliga rättigheter och språklagens bestämmelser ska tas på allvar. Det räcker inte med att hänvisa till att det finns lagstiftning, utan lagstiftningen ska också tas i betraktande i förvaltningens alla processer, säger Paulina Tallroth.

Den juridiska grunden för nationalspråksstrategin är grundlagen och språklagstiftningen, som preciserar grundlagen.

– Strategin är inte ett komplement till språklagen eftersom statsrådet genom ett principbeslut inte kan utfärda bestämmelser om nya rättigheter eller skyldigheter. Däremot konkretiserar strategin på många sätt det som redan ingår i lagstiftningen. Strategin är förpliktande för statliga myndigheter. Statsrådet kan i ett principbeslut inte förplikta kommuner, samkommuner eller högskolor till nya åtgärder, men i principbeslutet ingår rekommendationer till dem. Rekommendationerna kan ses som statsrådets viljeyttring att strategin i praktiken ska ha en bred genomslagskraft, förklarar Paulina Tallroth vidare.

Varför en nationalspråksstrategi?

Nationalspråksstrategin föranleds av att lagstiftningen om våra nationalspråk tillämpas bristfälligt, vilket leder till att grundläggande språkliga rättigheter äventyras främst för den svenskspråkiga befolkningen. I nationalspråksstrategin lyfter man fram betydelsen av att tvåspråkigheten ger fördelar och kan främja välfärd och en hög bildningsnivå hos medborgarna. Fördelarna gör att Finland kan vara en aktiv och konkurrenskraftig

Bild: statsrådets kanslis informationsavdelning

aktör och en förtroendeingivande samarbetspartner t.ex. i samarbetet med de övriga nordiska länderna. Nationalspråksstrategins vision omfattar tanken på två livskraftiga nationalspråk.

Paulina Tallroth berättar att strategins beskrivning av nuläget och utmaningarna klagör många aspekter som kanske inte är tillräckligt kända. Det är t.ex. en myt att antalet svenskspråkiga håller på att minska. I själva verket är den svenskspråkiga gruppen nu praktiskt taget lika stor som på 1880-talet, trots att tiotusentals svenskspråkiga utvandrat under olika perioder.

Vidare vet inte heller alla att det är kommunerna som bestämmer om i vilket skede undervisningen i språk inleds. Finskspråkiga barn eller föräldrar kan med andra ord inte välja svenska tidigt, om inte undervisning i svenska står till buds i ett tidigt skede. Strategin erbjuder alltså många användbara argument med tanke på landets tvåspråkighet.

Strategin är en signal till dem som tvivlar på regeringens vilja – men den är också ett praktiskt och informativt redskap för alla som bryr sig om våra språk. Det gäller såväl de finskspråkiga som de svenskspråkiga.

– Våra nationalspråk är viktiga, men om vi inte värnar om dem så förblir de inte livskraftiga. Därför är det viktigt att vi skapar terminologi på båda språken, och därför är det viktigt att vi själva använder våra språk, säger Paulina Tallroth.

Vad strävar man efter med nationalspråksstrategin?

Nationalspråksstrategin är indelad i ett långsiktigt strategidokument och statsrådets åtgärder för regeringsperioden 2011–2015.

Nationalspråksstrategins mål är ett Finland där nationalspråken finska och svenska syns, hörs och accepteras. Till målen hör att nationalspråken används inom alla samhällssektorer och att den nytta som nationalspråken ger kommer både samhället och individen till godo. Det betyder att alla har möjlighet att leva och verka i sitt land på sitt eget språk, antingen finska eller svenska. Alla ska ha möjlighet att bekanta sig med såväl landets finsk- som svenskspråkiga kultur, dess traditioner och vår gemensamma historia.

Verktyg för praktiskt handlande

Till nationalspråksstrategin finns en bilaga som består av en serie praktiska verktyg. Verktygen erbjuder lösningar som bidrar till att stärka tvåspråkigheten i landet. Det finns tips på hur de båda språken kan synas i vardagen och hur språklagstiftningen kan beaktas i arbetsgrupper och projekt. Det finns verktyg för myndigheternas kommunikation och för hur språklagen beaktas i

publikationsprocesser, webbpublikationer och vid upphandlingsförfaranden. Arbetsgivare får konkreta råd om hur språkkunskaperna beaktas vid anställning. Ministerierna åläggs att utse en eller flera kontaktpersoner i nationalspråksfrågor med utgångspunkt i den uppgiftsbeskrivning som ingår i bilagan till nationalspråksstrategin.

– Verktygen är ett slags sammanfattning av sådant som jag samlat på mig under ca 10 års uppföljning av språklagstiftningen, av vad folk frågar och var tillämpningen av lagstiftningen brukar brista i praktiken, säger Paulina Tallroth.

– Lagstiftningen är i sig god, men den tycks kräva att den görs mycket jordnära. Avsikten med verktygen är att illustrera hur lätt – och till och med kostnadseffektivt – det är att ta med båda språken i olika slags processer. Då följer man lagen och resultatet blir gott, försäkras hon.

Som exempel ger Paulina Tallroth det första verktyget i nationalspråksstrategin, som med fördel kan användas också av privata aktörer, t.ex. av företag, varuhus, i reklam – och av oss alla. Det är en effektiv minneslista på vilka olika sätt vi kan hålla våra båda språk synliga och hur vi kan främja en livskraftig tvåspråkighet. Tvåspråkigheten stärks genom publikationer, nätkommunikation, personliga kontakter och offentliga framträdanden på två språk. Vi kan alla bidra till att våra språk syns och hörs i små och stora sammanhang och då vinner de acceptans som en naturlig del av vårt samhälle.

Nationalspråksstrategin är tillgänglig på adressen <http://vnk.fi>. Klicka fram de svenska webbsidorna och sök på "nationalspråksstrategi".

 Gunilla Garoff
Statsrådets translatörsbyrå

SPRÅKNÄMNDENS SAMMANSÄTTNING 2013–2015

Medlemmarna i statsrådets svenska språknämnd utses av statsrådet för tre år i sänder. Nämndens mandatperiod gick ut den 31 december 2012 och den nya mandatperioden sträcker sig fram till den 31 december 2015. För den här perioden har nämnden följande sammansättning:

Katarina Petrell, ordförande, regeringsråd, chef för statsrådets translatorsbyrå, **Ann-Marie Malmsten**, viceordförande, lagstiftningsråd, laggranskningsenheten vid justitieministeriets lagberedningsavdelning, **Mikael Ekholm**, biträdande chef för statsrådets translatorsbyrå, **Anne-Marie Mattsson**, chef för riksdagens svenska byrå, **Rune Skogberg**, översättare och språkkonsult, Telia Sonera Finland, **Eivor Sommardahl**, specialforskare, Institutet för de inhemska språken, **Carola Grönholm**, övertranslator, Folkpensionsanstalten och **Eva Orava**, sakkunnig i översättning, miljöministeriet. Sekreterare är **Gunilla Garoff**, translator, statsrådets translatorsbyrå.

Språknämndens uppgifter och arbetsmetoder beskrivs i statsrådets förordning om statsrådets svenska språknämnd (1037/2000). Språknämnden har bl.a. till uppgift att

- vara ett samordnande organ i frågor som gäller de statliga myndigheternas svenska språkbruk, särskilt lagspråket,
- arbeta för ett klart och begripligt svenskt lag- och förvaltningspråk i Finland samt
- ta initiativ och vidta åtgärder för förbättrande av de statliga myndigheternas svenska språkbruk.

För att samordna översättnings- och granskningsverksamheten ger språknämnden bl.a. ut handboken Svenskt lagspråk i Finland (Slaf). Den senaste upplagan kom ut första gången i form av anvisningar i serien Föreskrifter, anvisningar och rekommendationer från statsrådets kansli. Språknämnden arrangerar dessutom seminarier om aktuella teman för översättare av lag- och författningstexter, vanligen en gång om året.

Frågor och initiativ kan sändas till språknämnden per e-post, fax eller post, se kontaktinformationen på s. 2.

På bilden övre raden fr. v. Eva Orava, Ann-Marie Malmsten, Katarina Petrell och Mikael Ekholm
Nedre raden fr. v. Gunilla Garoff, Anne-Marie Mattsson, Carola Grönholm och Eivor Sommardahl
På bilden fattas Rune Skogberg.

KOMMUNANSTÄLLDA SOM KLARSPRÅKSVÄKTARE

Det är en utbredd uppfattning bland vanliga medborgare att kommunala texter är svåra att läsa och förstå. Men vad anser de kommunalt anställda om sina egna texter och orsakerna till att texterna uppfattas som svåra? En liten enkät i anslutning till klarspråksprojektet Rakt på sak visar att många skribenter misstänker att lagcitaten och laghänvisningarna i de kommunala texterna hör till stöttestenarna för kommuninvånarna. Texternas längd, läsarnas attityder, det byråkratiska språket och det faktum att texterna är översatta nämns också som tänkbara orsaker.

Lagtexterna färgar språket

Skribenterna på kommunerna är medvetna om att deras texter ska följa gällande lagar, och att de måste hänvisa till lagar. Samtidigt är de medvetna om att t.ex. informationstexter skulle vara mer begripliga för kommuninvånarna om de inte innehöll lagcitat eller juridiska termer. Skribenterna känner sig därför ofta kluvna inför laghänvisningar; de vet att hänvisningar och direkta lagcitat försvårar läsningen, men de klarar sig inte utan dem. Så här resonerar några kommunanställda:

"Lagtext skall inte omskrivas utan hänvisas till och citeras (= juristförbundets rekommendation)."

"Vi vill gardera oss och citerar därför lagar."

"Lagtexten är inte alltid så entydig att man vågar ge sig på att säga saken med egna ord."

I praktiken betyder det alltså att lagcitaten och laghänvisningarna också i fortsättningen kommer att försvåra kommunikationen mellan kommunerna och kommuninvånarna. Det är ett faktum som alla måste leva med, men samtidigt en fråga som är värd att diskuteras. Hur ska man hantera laghänvisningar så att de kommer till nytta för läsaren i stället för att utgöra ett kommunikationshinder?

Texterna för långa – eller för korta

Det är inte bara laghänvisningarna som försvårar läsningen för kommuninvånarna utan också texternas längd och disposition, anser flera enkättagare. Kommunens texter är många gånger alltför långa och abstrakta, vilket leder till att läsarna inte orkar läsa hela texten. Eller också är texterna för kortfattade och innehåller alltför lite information. Dessutom riktar man bland annat följande kritik mot de egna texterna:

"de är för räddiga med för blandad information i samma text"

"de innehåller för mycket information då mottagaren bara vill veta ja eller nej"

"informationen kommer sist i stället för i början".

När det gäller texternas längd och disposition ser skribenterna att de själva, åtminstone i teorin, har möjligheter att påverka och förändra. Problemet är att det inte finns tid för skrivarbetet och än mindre tid för kritisk granskning av texterna.

Läsarna ovana och kritiska

Deltagarna i enkäten nämner också ovana läsare som en förklaring till att de kommunala texterna uppfattas som svåra. Många kommuninvånare möter ju texter från kommunen bara någon enstaka gång, och har därför ingen rutin i att läsa och tolka dem. Dessutom tror de tillfrågade att besluts-gången inom den offentliga förvaltningen är oklar för läsarna, vilket naturligtvis kan förvärra situationen. Läsarnas kritiska attityder till de kommunala texterna tas också upp som en tänkbar förklaring. Man misstänker bland annat att

"läsarna har förutfattade meningar"

"läsarna är negativa till vårt budskap".

Läsarnas attityder till och förtroende för kommunen är naturligtvis mer svårgreppbart än textlängd och disposition. Man är ändå fullt medveten om att möjligheterna att nå fram till läsarna skulle förbättras om kommunen aktivare informerade kommuninvånarna om den kommunala beslutsgången (till exempel via kommunens webbplats). Klara och rediga informationstexter från kommunen skulle sannolikt öka förtroendet.

Byråkratspråk och översättning gör texten svår

Kommunala texter innehåller ofta byråkratiska och ålderdomliga ord, och många som svarat på enkäten gissar att de svåra orden bidrar till läsarnas negativa bild av kommunala texter. Man tror också att det kommunala expertspråket och fackuttrycken och de långa meningarna förstärker kommuninvånarnas uppfattning om att texterna är svåra.

Enkättagarna ser också kopplingar mellan översättning från finska och svårtolkade svenska texter. Man antar bland annat att problemen i de svenska texterna hänger samman med att skribenten haft alltför lite tid för översättning eller har byggt sin text på dåliga översättningar:

”Översättningarna förkortas ibland för att man ska vinna tid.”

”Motiveringarna hämtas ofta från finska texter och i brådskan blir språket inte bra.”

”Anvisningar från statliga myndigheter finns inte alltid på svenska eller är dåliga översättningar.”

De kommuner som deltog i klarspråksprojektet har tillgång till översättare, men översättarna hinner naturligtvis inte med alla texter. Därför översätter alla anställda, och många av dem har varken utbildning eller tidigare erfarenhet. Detta faktum kan förklara en del svårtolkade texter. Dessutom händer det ibland att de svenskspråkiga anställda skriver sina texter på finska – bland annat för att det är lättare att hitta termer på finska – och sedan översätter sina egna texter till svenska. I bästa fall blir resultatet då två klara och begripliga texter, i värsta fall två svårbegripliga texter som inte öppnar sig på någotdera språket.

Ingen har tid för finslipning eller självkritik

Det är få skribenter som hinner bearbeta eller finslipa sina texter. I normala fall skrivs texterna under tidspress, vilket många ser som en delorsak till att texterna blir svårtillgängliga. Ingen hinner heller omarbota gamla mallar utan här är det klippa och klistra som gäller, eller som någon av enkättagarna uttrycker det:

”Vi har hållit på med copy/paste sedan årtionden.”

Många enkättagare misstänker också att en del av de kommunala texterna kan vara svåra för att de inte är skrivna för kommuninvånarna utan för kollegerna på kommunen. Ibland kan texterna bli svårtolkade för att skribenterna skriver om saker de själva behärskar mycket bra och därför förbiser fakta som är viktiga för läsarna.

Självkritiken kan också gälla det egna språkbruket. Många inser att de lagt sig till med ett ålderdomligt språk som kan kännas främmande för läsarna. Man har helt enkelt anammat det kommunala byråkratspråket, eller som en deltagare konstaterar:

”Kanske man själv har blivit ”insnöad” med åren.”

Vad kan skribenterna göra för att hjälpa läsaren?

På frågan vad skribenterna själva tycker de kan ändra på i sitt skrivande och i sina texter blir svaren bland annat: tänka mer på kommuninvånarna, ta sig mer tid för skrivande, skriva kortare meningar, undvika ålderdomliga ord, skriva du i stället för passiv där det passar, undvika förkortningar, tänka på textens grafiska form.

Nyckelpersoner viktiga i klarspråksarbetet

Under projektets gång blev det uppenbart att vissa tjänstemän har större möjligheter att påverka kommunens skrivtradition än andra. Sådana nyckelpersoner är till exempel kommunsekreterare, förvaltningschefer och informationschefer. De skriver dagligen texter som läses av många, både inom kommunen och utanför. Ofta är de också rutinerade skribenter med ambitioner att skriva begripligt. Om dessa nyckelpersoner ges tid och verktyg att påverka andras skrivande finns det goda förutsättningar för en ny skrivkultur i kommunerna.

 Eivor Sommardahl
språkkonsult i projektet Rakt på sak, specialforskare vid Institutet för de inhemska språken

FAKTARUTA

Projektet Rakt på sak 2010–2012

Projektansvariga: Finlands Kommunförbund och Institutet för de inhemska språken (tidigare Forskningscentralen för de inhemska språken)

Deltagare: kommunerna Korsholm, Malax och Vörå i Österbotten, Kimitoön i Egentliga Finland och Lovisa och Esbo (svenska dagvården och utbildningen) i Nyland.

Syftet med projektet:

- 1) väcka enskilda skribenters intresse för klarspråk
- 2) skapa en elektronisk klarspråksdatabas på Kommunförbundets webbplats www.raktpasak.fi
- 3) skapa långsiktiga planer för klarspråksarbete på kommunerna
- 4) bygga upp ett bestående nätverk för språksamarbete inom kommunerna.

Komplettering av Slaf med anledning av nya tvångsmedelslagen

Etsintä (s. 285 i Slaf)

Sökande, letande; genomsökning, rannsakan; undersökning; spaning; prospektering; skallgång m.fl.

paikkaan kohdistuva etsintä = *genomsökning av platser*

yleinen kotietsintä = *allmän husrannsakan*

erityinen kotietsintä = *särskild husrannsakan*

paikanetsintä = *platsgenomsökning*

laite-etsintä = *genomsökning av utrustning*

henkilöön kohdistuva etsintä = *genomsökning av personer*

Genomsökning av personer kan vara antingen *kroppsvsitation* (**henkilöntarkastus**) eller *kroppsbesiktning* (**henkilönkatsastus**). Se även definitionerna i tvångsmedelslagen (806/2011)

Tekninen (s. 361 i Slaf)

tekninen katselu = *optisk observation*

- - -

tekninen laitetarkkailu = *teknisk observation av utrustning*

- - -

Kommentar

Samtliga uttryck ovan ingår i den nya tvångsmedelslag (806/2011) som träder i kraft den 1 januari 2014, och ska således användas i författningar som träder i kraft den dagen eller senare. När det gäller **etsintä** har det skett en reform av begreppsapparaten. *Optisk observation* kallas i den äldre tvångsmedelslagen (450/1987) "optisk övervakning". *Teknisk observation av utrustning* är däremot en ny form av teknisk observation. Det lönar sig att titta igenom den nya lagen och notera de olika typer av tvångsmedel och de definitioner som finns där.

Under rubriken Komplettering av Slaf kommer vi i fortsättningen att ta upp ord och uttryck som kompletterar handboken Svenskt lagspråk i Finland (Föreskrifter, anvisningar och rekommendationer från statsrådets kansli 1/2010). Kompletteringarna kan tillämpas direkt.

 Kitty Fogelholm
Statsrådets translatorsbyrå

INTERAKTIV MEDIEVÄRLD – MED ANSVAR FÖR SPRÅKET

Seminarier Mediespråk har arrangerats på Academill i Vasa redan i många år. Årets seminarium var som vanligt välbesökt och höll hög kvalitet. Här följer ett sammandrag av några av föredragen.

Lauri Kivinen, verkställande direktör för Yle, föreläste under rubriken "Hela folkets Yle – vad betyder det?" med underrubriken "Yleskatten har införts – hur ser nya Yle ut?" Kivinen betonade de gemensamma utmaningar som medievärlden står inför. Han konstaterade att ett bra innehåll alltid kostar och att det inte heller inom medievärlden finns några gratisluncher. De viktigaste förändringarna inom medierna är digitaliseringen, det breddade utbudet, rytmen, interaktiviteten, visualiseringen och de nya intjäningsmodellerna, anser Kivinen. Han underströk att Yle är hela folkets Yle. I och med att det tas ut Yleskatt betalar alla för innehållet och att det därför är viktigt att nå också de tittare och lyssnare som är svåra att nå.

Yleskatten innebär att Yle har en ca 20 miljoner euro större budget än tidigare, men dessa pengar går åt till att lappa över tidigare inbesparingar. Genomskinligheten och öppenheten måste förbättras i Yle så att bolaget tydligare redovisar hur pengarna används.

Kivinen anser det vara en självklarhet att Yles uppgift är att förse Finland med public service på de båda nationalspråken. Inom kort kommer nyheterna på både finska och svenska att ha samma format, dvs. de sänds från samma studio. Förhållandet till politikerna måste vara helt svartvitt och det politiska ansvaret ligger på vd:n, medan redaktionscheferna bär det journalistiska ansvaret.

Trots konkurrensen anser Kivinen att medierna borde vara öppnare för samarbete, ett stort utbud är bra för publiken och Yle vill vara generöst, dock inte så generöst att bolaget förstör marknaden. Kivinen framhöll att det blir allt svårare att välja vilka program som ska köpas in när utbudet är så stort. Det måste också finnas en balans mellan inhemsk produktion och det som köps in från utlandet. Yle följer med tittar- och lyssnarsiffrorna, men inte ur konkurrenssynvinkel, utan med tanke på hur många personer Yle når ut till.

Ny interaktiv medievärld växer fram

Historien om hur pressen och det interaktiva mediet twitter samverkade och väckte en stark

respons hos allmänheten relaterades av den finlandssvenska journalisten

Johanna Koljonen, som har slagit sig fram bl.a. som programledare och författare i Sverige. Hon föreläste under rubriken "Prata en ny värld". Johanna Koljonen berättade hur initiativet kom till, vad

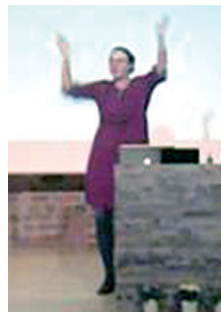
som uppnåddes genom interaktiviteten med allmänheten och hur verkligheten formades genom medialt berättande. Twitterinitiativet *#prataomdet* genomfördes så att det samma dag i många dagstidningar fanns en rak och ärlig artikel om en självbiografisk berättelse om en negativ sexuell upplevelse, skriven i jagform publicerad med skribentens namn. Samtidigt var det möjligt att anonymt delta med egna berättelser på twitter på hashtaggen *#prataomdet*.

Initiativet blev en succé och temat växte ut till ett samtal mellan tiotusentals personer på internet och i verkligheten. Den 16 december 2010 ingick artiklarna i dagstidningarna. Dagen efter hade initiativet ett twiit i sekunden. Initiativet nådde också ut till internationella medier och BBC kommenterade det. Under några veckor debatterades ämnet i dagspress, tidskrifter, radio, tv och sociala medier.

Det förekom även kritik mot initiativet, som beskylldes för konspiration, dvs. att det var en CIA-orkestrerad PR-kampanj riktad mot det aktuella fallet Julian Assange.

Målet för twitterinitiativet var att öka komplexiteten – inte att erbjuda enkla svar. Koljonen underströk det viktiga i att initiativet kom inifrån, inte uppifrån och att nätet erbjöd plats för ett inspirerande och uppriktigt samtal om ett komplicerat ämne. Initiativet kom också att bli en viktig tankeställare för sexualupplysare, föräldrar, enskilda och par. Texterna sammanställdes senare till en antologi.

Johanna Koljonen och hennes kollega Sofia Mirjamsdotter belönades 2011 med Stora Journalistpriset i kategorin Årets förnyare.

Ständigt nya språkfrågor

Lars-Gunnar Andersson, professor i modern svenska vid Göteborgs universitet, och **Anna Lena Ringarp**, redaktör vid Sveriges Radio, föreläste om radioprogrammet Språket som varje vecka sänds i Sveriges Radios P1. Programmet Språket har sänts i Sveriges Radio sedan 1935 då det första gången provsändes. Hittills har programmet sänts 750 gånger och cirka 4 000 frågor har besvarats. Redaktionen får cirka 200 brev och mejl i veckan. Uppdraget är att göra program om hur språket används och förändras och om språkets roll i samhället. Tanken är också att programmet ska spegla forskningen och samhällsdebatten om språk.

Programmet har ett webbarkiv sedan 2003 och en FAQ med cirka 100 vanliga frågor och svar. Sedan 2005 har programmet även ett ljudande arkiv. Av de frågor som sänds in besvaras cirka 5–10 procent. Urvalet sker enligt modellen "något för mamma och något för språklärare". En källa anges alltid.

Bland de frågor som kommer in är det varje vecka någon fråga som är helt ny. En del brev är helt oemotståndliga och visar prov på en enorm formuleringskonst. Frågorna kan uppdelas i tre typer: 1) säg vad som är rätt och fel, 2) jag vet vad som är rätt – andra gör det inte, och 3) övriga. Andersson konstaterade att språket förändras och "orden sitter inte kvar på sina hyllor". En ung man reagerade t.ex. på uttrycket "häftiga strider" och föreslog "våldsamma strider", eftersom adjektivet "häftig" kan vara en synonym till "bra". Det finns, trots allt, en kategori frågor som aldrig kommit och som skulle vara av typen att lyssnaren har uppmärksammat en förändring i språket och uttrycker sitt gillande och kommenterar med att "det kommer att bli bra".

Förändra – förvirra – förvärra

Terminolog **Henrik Nilsson** från Terminolog centrum TNC föreläste under rubriken Lite terminologisk press? Nilsson frågade sig vad journalisters terminologiska ansvar är och underströk terminologiarbetets betydelse för att sändare och mottagare ska förstå varandra. Nilsson gav åhörarna rådet att först ta reda på vilka ord i en text som är termer, eftersom alla termer är ord,

men alla ord inte är termer. Han definierade en term som en benämning för ett allmänbegrepp som hör till ett fackområde.

Det är viktigt att anpassa texten till målgruppen och förklara svåra, men nödvändiga termer första gången de förekommer i texten. Ett tips är att använda sig av en ordlista vid sidan av själva texten. Hjälpmiddel och normkällor är viktiga att använda, t.ex. Rikstermbanken, TEPA, Valter. Det är också viktigt att hålla sig till en och samma term och undvika synonymer. Synonymer kan förvirra läsaren.

Termer utvecklas och förändras, men inte alltid till det bättre. – Ett exempel på det är när ett kalhygge kallas 'föryngringsyta', varför det? Använd hellre 'kalhygge', sade Nilsson och framhöll att det gäller att våga vara tråkig i terminologifrågor.

Nilsson presenterade också några förslag på nya termer, såsom 'följsam design' i stället för 'responsible design', 'ömsevinst' i stället för 'winwin', 'mervärdesmat' för 'functional food' och 'cykelbox' för den finska termen 'pyörätasku'.

Ortnamn på två språk

Under rubriken "Varför Ilmola men inte Skavaböle" föreläste **Leila Mattfolk** och **Maria Vidberg** om publikationen Svenska ortnamn i Finland. Leila Mattfolk är namnvårdare vid Institutet för de inhemska språken och Maria Vidberg doktorand i namnforskning vid Helsingfors universitet. Tillsammans har de utarbetat den nya upplagan av publikationen. Publikationen kom ut 2012 och finns nu enbart på nätet. Den nya upplagan tar t.ex. upp 94 kommunsammanslagningar med ändrade kommungränser. Webbpublikationen Svenska ortnamn i Finland finns på e-adressen www.sprakinstitutet.fi på den svenska startsidan.

Det är ingen enkel sak att avgöra när ett namn är i allmänt bruk eller inte, men principen är att hellre behålla än att utmönstra. Tack vare att Svenska ortnamn i Finland finns som publikation används också parallellnamnen i skriven text.

 Anita Strandberg
Statsrådets translatörbyrå

PÅ NYA PLATSER

Vem	Var	Varifrån	Tfn/e-post
Martina Pirilä	Inrikesministeriet	Statsrådets translatorsbyrå	tfn 071 878 8319 martina.pirila@intermin.fi
Sanna Karjalainen	Statsrådets translatorsbyrå	Helsingfors universitet	tfn 0295 1602 79 susanna.karjalainen@vnk.fi
Kitty Fogelholm	Statsrådets translatorsbyrå fastanställd 1.1.2013		tfn 0295 1603 84 kitty.fogelholm@vnk.fi
Anita Strandberg	Statsrådets translatorsbyrå		tfn 0295 1603 07 anita.strandberg@vnk.fi
Björn Eklund	Riksdagen	Esbo stad	tfn 09-432 21 36 bjorn eklund@riksdagen.fi
Ilkka Voimäki	Riksdagen	Egenföretagare	tfn 09-432 21 32 ilkka.voimaki@riksdagen.fi
Terhi Bäckman	Riksdagen		tfn 09-432 21 39 terhi.backman@riksdagen.fi
Kari Raunio	Riksdagen biträdande byråchef		tfn 09-432 21 35 kari.raunio@riksdagen.fi
Sandra Nyberg		Inrikesministeriet	

STATSRÅDETS KANSLI